

Slovenski junak.

Spisal Dolenjski.

Čujte bor, vojaške roje!
Krogla žvižga, boben poje,
Grad vali se v sip in prah,
Vragu peta se zabliška.
En junak za njim pritiska,
Udri, udri, mah na mah!
Kjer zadene, iskra šine,
Šest jih pade, kjer porine,
Kdo je mar?
Ta pogumen korenine
Je slovenski oratar.



Ob devetnajstletnici bojev v Bosni, v katerih si je priboril domači pešpolk števil. 17 toliko nevenljive slave, se mi zdi umestno, da se spomnim moža, ki je stal na čelu temu slavnemu polku. Kdo ne pozna slavnega polkovnika M. L. Priegerja?

Rojen je bil dne 11. prosinca 1826. l. v Ptujem na Spodnjem Štajerskem. L. 1843. je vstopil kot kadet v pešpolk št. 17, kjer je služboval s kratkim presledkom do 1. svečana l. 1880. Mož je bil jeklenega značaja, dobrega srca, neustrašen, izredno hraber in jako skrbljiv oče svojim podložnikom ter si je vedel pridobiti tudi njih posebno ljubezen in visoko spoštovanje.

Bojeval se je 1848. l. v Italiji pri Bresciji, Vallegiju, Pontonu, M. Dossaboni, Castelonu, Goitu, Canziji, Vicenciji, St. Luciji, Montebellu, Custozzi, Cremoni, Lodiju, Castel-Leonu, Milanu in Roderu; 1849. l. pri Ticinu, Borgu, Gambolu, Bologni in Anconi; 1859. l. na Padu in pri Solferinu; 1866. l. pri Custozzi; l. 1878. pri Rogljih, Jajcih in Livnu. Bil je ta junak v 43 bojih in bitkah. Povsod se je obnašal izredno hrabro in je bil odlikovan z Najvišjo pohvalo, z vojaškim križem za zasluge, z vojno dekoracijo in z redom železne krone 3. reda z vojno dekoracijo.

Mož je bil sicer redkih besed, a kadar se je razpravljalo o vojski, takrat se je ogrel tudi on; oči so se mu zasvetile, lice se mu je razvedrilo, in govoril je potem tako ognjevito, korenito in prepričevalno, da ga je hotelo vse poslušati. Doma je bil zakopan v knjige, katere so bile njegovo največje veselje, iz njih je nabiral bogatih vojaških vednosti. Ni se torej čuditi, da je temeljito poznal razmere posebno onih dežel, v katerih je slutil, da se bode skoro treba spopasti s sovražnikom.

Meseca sušca 1878. l. je bil imenovan za poveljnika zgoraj imenovanega polka. Svoje delo je pričel s predavanjem o bosenskih raz-

merah; tako je seznanil svoje častnike z deželo, kjer se je kmalu potem polk bojeval.

Kako je skrbel, da se olajša tudi moštvu pouk, nam kaže sledeča dogodbica. Bilo je dne 10. vel. srpana, torej dva dni pred odhodom iz Trsta v Bosno. Polkovnik je stal pred vojašnico in ves zamišljen spuščal proti nebu sive oblačke svoje jako mu priljubljene veržinke. Šel sem mimo in bil sem že nekoliko korakov od njega oddaljen, kar me pokliče k sebi. — Velika čast, si mislim, kajti naš polkovnik je le malokdaj občeval privatno z nižjimi častniki. — Bistro me pogleda in reče: »Vi ste sin iz naroda, bi mi li mogli navesti in morda tudi zažvižgati nekaj narodnih pesmi?« Sprva sem bil nekoliko presenečen, a osuplost me kmalu mine. Navedel in zažvižgal sem mu jih precejšnje število, a nobena mu ni tako ugajala, kakor: »Popotnik pride čez goro« . . . itd. »Vsebina in napev te pesmi sta prav za nas, ker vojaki smo popotniki, danes tukaj, jutri tam, in tudi posloviti se nam bo treba že v nekaterih dneh; pokličite mi kapelnika in recite mu, naj rog s seboj prinese.« Kapelnik pride, jaz zažvižgam še enkrat melodijo popotnikove pesmi, in kapelnik jo zatrobi za mano.

Drugi dan so trobači in bobnarji celega polka trobili in bobnali nekaj novega, in vsaki kranjski vojak, ki je slišal trobentanje in bobnanje, je rekel:

»To je pa popotnikova pesem.« In tako je napev te pesmi postal po polkovnikovem povelju tako zvano »polkovno znamenje« (Regimentssignal).

Pod tem signalom se zbirajo še dandanes, in nadejati se je, da se bodo zbirali tudi v prihodnje vojaki domačega pešpolka, že iz spoštovanja do velikega polkovnika, ki je vpeljal ta klic.

Iz tega dogodka je tudi razvidno, kako modro je umel Prieger izkoriščati za vojaško službo vtiske in spomine, ki sta nam jih vcepila mati in šola v rosni mladosti, in ki so nam zategadelj dragi in mili do konca življenja. Marsikdo se še gotovo spominja besed, ki jih je govoril polkovnik, prišedši iz Bosne: »Ne meni, temveč deželi, ki nam pošilja tako pridne sinove, gre vsa čast in slava«. Tako je junak odbijal v svoji ponižnosti vse zasluge, ki so mu jih priznavali drugi.

Z vpeljavo omenjenega »signala« pa Prieger ni samo zljajšal vojakom pouk, temveč je jako povzdignil tudi njih ponos in jim vzbudil navdušenje. Moje pero je pač preslabo, da bi moglo dostojno popisati, s kakšno hrabrostjo so se naši fantje spopadali z ljutim sovražnikom, ko so bili po domače pozvani na naskok. Melodija pesmice, katere so se bili naučili v mladosti od matere in v šoli in jo pozneje

večkrat prepevali, jih je spremljala na bojišče, in marsikateremu je donela v zadnje slovo, ko je umiral na bojišču časti in slave. —

Naš polkovnik se sicer kot pravi vojak ni nikoli postavljaj na strogo narodno stališče, pač pa je materinski jezik svojih vojakov čislal in ga ni nikdar drugim narodnostim na ljubo preziral. Kdor na tak način spoštuje čutila svojih podložnikov, ta se pač sme nadejati, da pojdejo njegovi vojaki, ako treba, zanj tudi v pekel.

Pravo je zadel polkovnik, ko je na dvornem plesu priznal presvetlemu cesarju, da more s kranjskimi vojaki vse doseči, kdor zna z njimi ravnati.

In kakor si je veliki polkovnik sam pridno prizadeval, da bi do dobra spoznal svoje moštvo, ter izkušal obračati njih vednosti in čednosti vojaški službi v prid in korist, takisto je to zahteval tudi od svojih častnikov. Skrbel je vestno za to, da je bil vsaki častnik vešč materinščini svojih podložnikov; posebno je čislal one, ki so zrasli med narodom in umeli v odločilnih trenotkih navduševati svoje podložnike s takimi besedami, kakršne, kakor je bil polkovnik sam izkusil v mnogih bojih, nikoli niso brez uspeha. — »Le po njem«, so tri kratke besede, a izrečene o pravem času, na pravem mestu, od pravega moža, provzročijo velikanski uspeh; kajti one obude v srcih naših fantov nepopisno srditost in nenavadno srčnost proti onim, po katerih jim je mahati.

Takih in enakih »navdušnic« se nahaja med slovenskim narodom mnogo; umevno pa je, da so znane le onim, ki bivajo med narodom, — Veliki naš polkovnik je imel 1878. leta 55% takih častnikov v vrstah svojega polka, in sicer stotnika Drenika, Strohmayerja, Slivnika, nadporočnika Lukanca, Prašnikarja i. dr.; ni se torej čuditi, da je dosegel z njimi toliko slave in časti. —

Značaj našega polkovnika se je kazal v najlepšem svitu ob času nevarnosti. V vojski je bil vedno na pravem mestu. V boju pri Jajcih se je postavil na levo krilo, koder je pretila polku največja nevarnost. Tu je stal naš polkovnik trdno in stanovitno kot skala ter navduševal svoje vojake. — Toda pritisk sovražnika je bil vedno hujši, streljanje vedno živahnejše; kmalu so se križala tu in tam bodala s handžarji. Mladi naši bojevniki so bili kakor levi, a moči so jih že zapuščale; ozirali so se na hrabrega, v bojih in bitkah osivelega junaka. »Naprej, ne za korak nazaj!« mu bero na obrazu. Srčnost se podvoji — sovražnik je odbit! Z bistrim očesom zapazi polkovnik, kje je treba pomoči. En oddelek podaljša levo krilo, drugi zavzame presledek, ki je nastal vsled spopadka z ljutim sovražnikom. Krogle

frčijo, kakor bi dregal v sršenovo gnezdo, a sreča, da ne zadene nobena polkovnika; vojakom se zdi, da vidijo angelja, ki z mogočnima perutnicama odbija od njega krogle. — Naskoki se vedno še množe, a polkovnik stoji s svojimi kot hrast ter se ne gane; Turčin se mora umakniti.

Boj je že trajal od devete ure, dan se je bil nagnil in solnce je stalo nizko na nebu; tu pride zadnja rezerva, polkovnik se ji postavi na čelo in jo pelje proti zagrizenemu sovražniku. Nasprotnik strelja, kar najhitreje more; 53. pešpolk pritisne od leve — Turčin se zboji, pobere kopita in beži, kar more. Polkovnik obstoji na višavah, in njegovi streljajo na bežečega sovražnika, kakor bi presipali orehe. Marsikateri Turčin se zgrudi in ne vstane več. Slednjič izgine sovražnik z obzorja. Mrtveci in ranjenci krijejo bojišče. Trobač zatrobi na polkovnikovo povelje v svoj rog, in daleč okoli, črez dol in log se razlega napev znane domače pesmi kot polkovno znamenje. Navdušenje je nepopisno. Vsi ki so bili še v dolini in po obronkih, povzdigujejo oči in vidijo, da stoji na višini veliki in priljubljeni polkovnik Miroslav Ludovik Prieger; okoli njega pa se vse zbira.

Ko je bila pozneje po mnogih mukah in težavah vstaja udušena in se je zvedelo, da polk ostane v Livnu, je bil Prieger ves potrtn in žalosten. Boja željen, bi bil najraje koračil dalje do Soluna in vzel Turčinu celo Macedonijo, in skoraj bi verjel, da bi se mu bilo to tudi posrečilo; kajti navdušenje vojakov je bilo takrat toliko, da je bil vsaki naš fant vreden za celo stotnijo. —

Prieger je bil samec; lepega spola se je rad ogibal. A kadar je bilo treba in je to zahtevala dolžnost, se je znal pregibati tudi na parketu.

Mnogim je gotovo še živo v spominu slavní sprejem, katerega je napravila bela Ljubljana domačemu pešpolku, prišedšemu iz Bosne. Najlepša tedanja ljubljanska gospodična je poklonila polku v imenu celega mesta srebrn lavor-venec in ga mu pripela na zmagonosno zastavo. — Prieger je poljubil tej krasotici roko in se ves ginjen presrčno zahvalil za to častno darilo.

Po pravici sme biti ta dama ponosna, kajti malo je bilo in malo je dam, ki bi se mogle ponašati z enako častjo; in baje še hrani rokavice, ki jih je imela pri tisti priliki.

Prvega svečana l. 1880. je stopil Prieger na svojo prošnjo v pokoj in že 5. vinotoka 1883. l. je umrl vsled hude neozdravne bolezni. — Truplo prerano umrlega hrabrega junaka že trohni štiri-najsto leto v hladni gomili, a njegova slavna dela so nam še danes

živo v spominu. Zgodovina, katera mu je spletla nevenljiv venec slave, bo še v poznih dneh pričala našim potomcem o slavnih činih in zaslugah, katere si je Prieger stekel za peš-polk št. 17. --

Naj bi previdnost božja postavila na čelo našim fantom vselej, kadar jih pokliče bojna trobenta pod zastavo, takega poveljnika, ki jih bo umel navduševati in vsekdar tako voditi, kakor je to storil veliki polkovnik Prieger, da se jim ne zmanjša slava in jim ostane za večno dobro ime, katero so jim priznali visoki gospodje:

»Avstrija nima boljših vojakov, kakor so slovenski fantje.«



LISTEK.

† JANKO KERSNIK.

Zopet nas je zadel bridek udarec: Janka Kersnika ni več! Prav ob sklepanju te številke nam je došla pretresljiva, dasi ne nepričakovana vest, da je 28. m. m. po noči preminil preblagi mož pri svojem sorodniku v Ljubljani, kamor se je bil ravnokar pripeljal iz Gleichenberga. Že pred par leti so zvedeli njegovi častilci z bojaznijo in žalostjo, da se ga je bila lotila bolezen v grlu, a nihče ni mogel, niti hotel verjeti, da se tako kmalu in tako usodno završi potuhnjena bolezen, kateri se je naposled pridružila sušica; in 30. t. m. so ga položili v prerani grob v rojstnem kraju na Brdu.

Ni naša naloga, beležiti silni vtisk, ki ga je v vseh narodnih in tudi izvennarodnih krogih napravila prerana smrt enega najboljših naših sinov; saj to so že dostojno storili politični časniki vseh barv; drugače tudi ni bilo mogoče, ker pokojnik vzpričo svojega blagega značaja menda ni imel ni enega osebnega sovražnika: toda vsestransko oceniti veljavo moža, ki je navzlic svojim mladim letom tako globoke sledove vtisnil v duševnem žitku našega naroda sploh ter si še posebej tako krasen spomenik postavil v zgodovini naše pripovedne proze — to bode smatral »Zvon« za svojo sveto zadačo, ki jo bode izkušal prej ko prej izvršiti, tembolj, ker je Kersnikovo ime tako nerazdružno zvezano z razvitkom našega lista od tistega hipa počenši, ko je rajnik prevzel dedščino Jurčičevo ter tako mojstrski nadaljeval in završil »Rokovnjače«, pa do l. 1894., ko se je z »Očetovim grehom« — pač nevede, ali pa morda že sluteč kal neozdravne bolezni? — za vselej poslovil od »Zvona«.

Grenki občutki nas posiljujejo; sami ob sebi se nam vrivajo pod pero Stritarjevi trpki verzi, katerih neizprosne istinitosti se prav v tem hipu prebridko zavedamo: